

Čas a „časování“

Slova „čas“ užíváme pro označení různých skutečností a aspektů skutečností; proto je na místě náležité rozlišení („distinguo!“). Vyjdu z pojetí „události“: událost se děje, tj. odehrává, tak, že nejprve není, pak začne „být“, prochází několika svými fázemi, až posléze končí a přestává „být“. Nazvěme dobu, po kterou je událost skutečností, takže můžeme mluvit o jejím „bytí“ (bytí konkrétní události), „časem“ jejího proměnlivého trvání. Tento „čas události“ jakožto jistý interval je zjistitelný, pozorovatelný a měřitelný zvenčí, a to na základě srovnání s jinými intervaly, pozorovatelnými a měřitelnými také zvenčí. Možnost takového měření na základě srovnávání dvou časových intervalů, neležících k různým dějům (procesům, tj. událostem pravým i nepravým) je založena ještě něčím jiným než děním příslušných (srovnávaných) událostí či dějů, totiž „časem“, který jim je společný. Tento jim (a mnoha dalším událostem) společný „čas“ jistě nemá žádnou samostatnost a svébytnost, ale je čímśi jako jejich prostředím, v němž se ony události dějí, ale které svým děním zároveň zakládají. Kdyby nebylo dění jednotlivých událostí, nevytvořilo by se žádné prostředí, v němž se dějí, a tak by se nemohl vytvořit ani žádný jim společný „čas“ (jakožto toto prostředí). „Časové prostředí“ je ovšem zároveň prostředím prostorovým, neboť stejně jako vytvářejí událostí kolem sebe jakési časové pole, vytvářejí i pole prostorové. Proto o onom „společném prostředí“, v němž se události dějí a v němž dosahují kontaktů a jsou také schopny na sebe reagovat, můžeme mluvit jako o prostředí časo-prostorovém. Kdyby nebylo tohoto časoprostorového prostředí, nebylo by možné ani srovnávání časových průběhů různých událostí na základě zmíněného přístupu zvenčí. Tím by však ještě nebyl nijak dotčen resp. ohrožen vnitřní čas událostního dění, které musíme odlišit od času zvenčí pozorovaného a měřeného. Událost, pokud je ‚skutečná‘, se děje a odehraje bez ohledu na to, zda se děje v nějakém časovém (resp. časoprostorovém) prostředí, ale k jejímu vnitřnímu u dění není zvenčí přístup; taková událost je sice také jakýmsi „zvnějšněním vnitřního“, ale zároveň tímto zvnějšněním končí a zaniká, aniž by po sobě nechala jakoukoli stopu (neboť ta stopa může být zanechána jen v nějakém prostředí). Právě proto musíme od sebe přísně odlišit dvojí „čas“ (pravé) události: čas pozorovatelný a měřitelný zvenčí, tj. odněkud z časoprostorového prostředí kolem události, a potom původní, originální „čas“ události, který je sice zvenčí nepřístupný, ale který je události vlastní, tj. vnitřní.

(Písek, 050225-1.)